

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRATKÉ CLANKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

08251\00

9395458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

HLUČÍN (okr. Opava)

Ostravská ulice, parcely č. 349/1, 4430/11, 4485/1. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum

Výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 46/04) byl prováděn v historickém jádru města na velmi exponovaném místě, kde východní roh Mírového náměstí vyúsťuje do ulice Ostravské, od středověku podnes hlavní tepny města na původní trase mezi Opavou a Ostravou. Nejstarší plány města (vzniklé kolem r. 1750 a v r. 1811) ukazují tento prostor jako zastavěný a není žádný důvod se domnívat, že ve středověkém období by tato výhodná poloha nebyla stavebně využita. K demolici zde stojícího domu došlo až na sklonku 20. století, někdy v 70. až 80. letech. Dokumentace chybí.

V průběhu záchraného výzkumu (červenec 2004) se vskutku potvrdily i středověké aktivity na tomto místě. Zatímco v přední části parcely byly pod povrchovými vyrovnávkami objeveny zříceně i nenarušené klenby starých sklepních prostor a relikty obvodových zdí zbořeného domu, terénní práce v prostoru za nimi přinesly zjištění starších objektů. Většinou šlo o více či méně porušené, blíže nespecifikovatelné útvary rýsujiící se v demoličních vrstvách nebo v podložním písku. Keramické nálezy z jejich výplní patřily převážně novověku, dva z nich vydaly materiál středověký, který byl ovšem porůznu roztroušen i v povrchových vrstvách. Velmi pečlivě byl zkoumán objekt k. 501, který byl vyhlouben v jemném podložním písku v severozápadní čtvrtině staveniště. Měl pravidelný, takřka čtvercový půdorys se zaoblenými rohy (dochovaná délka cca 5 m, šířka cca 2,5 m), narušený pouze z jihozápadní strany sutí z mladších období. V blízkosti rohů i mimo ně byly zjištěny kúlové jamky čtvercového půdorysu, které však nezasahovaly až do podloží. Jednotlivé vrstvy v objektu obsahovaly množství mazanice, místy do šeda přepálené, drobné uhlíky i zuhelnatělé kusy dřeva, převážně masivní trámy, zejména ve své spodní části. Tento zahluobený objekt zanikl evidentně požárem. Archeologické nálezy tvořila keramika, v menší míře zlomky železných předmětů (stavební kování) a zvířecích kostí. Keramické nálezy datují tento objekt do 2. poloviny 13. století.

Zámek Hlučín. Kostelní 4. Středověk, novověk. Zámek, opevnění. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 33/04) ve 3. etapě (červen až září 2004) byl realizován ve spojitosti ze sanací základového zdíva objektu a výstavbou dešťové kanalizace v prostoru nádvoří, hospodářského dvora a v místech bývalého příkopu před zámeckým komplexem. Bezprostředně tak navázal na záchrané akce uplynulé sezony (2003). Sanační výkopy pokračovaly letos kolem severního (barokního) křídla zámku, podél obvodové zdi východního křídla, a to od vstupu do nádvoří k jihu, obkroužily zbytek jižního křídla s výjimkou jižního konce objektu a navázaly opět při čelní zdi východního traktu až ke vchodu do zámku. Současně byly zkoumány budoucí trasy inženýrských sítí v celém areálu. Celkově bylo položeno 25 sond, z nichž pocházely velmi různorodé nálezy. Vzhledem ke skutečnosti, že sondy procházely místy časté stavební a jiné činnosti, kde terén podléhal mnohým úpravám, zejména v novověku, odpovídají tomu i vyzdvížené nálezy. Mezi nimi převažují

novověké, v prostoru zasypaného příkopu zcela recentní předměty (2. polovině 20. století). Relikty středověké kulturní vrstvy s keramickým materiálem 2. poloviny 13. století se objevily pouze sporadicky, a to v sondách S 14, S 16 při západní obvodové zdi jižního křídla. V řadě sond byly zachyceny různé kamenné destrukce a zdi, datovatelné ovšem velmi obtížně. Některé z nich evidentně v minulosti souvisely s komplexem zámeckých budov, na něž navazovaly, bez plošného archeologického výzkumu však o nich nemůžeme říci nic bližšího.

Zámek Hlučín. Kostelní ul. 4. Středověk, novověk. Zámek, opevnění. Záchraný výzkum.

V souvislosti s plánovaným zabezpečením celého zámeckého komplexu sanací obvodového zdíva a zároveň s budováním veřejných WC vznikla potřeba záchraného archeologického výzkumu (září až listopad 2004) také vně i uvnitř později přistavené části východního křídla (NPÚ Ostrava akce č. 79/04). Tento trakt sestává z patrové hospodářské budovy („sýpky“) a přízemní novodobé prostory spojující ji se starší, renesanční částí východního křídla. Již výzkum v roce 2002 přinesl zjištění, že i při stavbě výše zmíněných „novověkých“ budov byla využita, stejně jako při budování renesančního traktu, stará hradební zeď oddělující areál panského sídla od zbytku města. Její průběh byl proto pečlivě sledován i v této sezoně v sondách (S1–S3) kolem závěru celého křídla. Potvrdil se zde předpoklad, že hradební zeď pokračuje pod terémem dále k západu, ještě několik metrů za dnešním koncem budovy. Ještě v poměrně nedávné minulosti na něj navazovaly další hospodářské prostory zámku, podle plánů z roku 1903 určené k demolici. O jejich podobě dnes, kromě půdorysu, nic nevíme. Terénní situace v inkriminovaných místech byly totiž fatálně narušeny v 2. polovině 20. století, zřejmě zásahy bagru při budování inženýrských sítí. Za těchto okolností nebylo možno zjistit nic bližšího ani o základech zbouraných budov, ani o eventuálním napojení zámecké hradby na městský hradební systém. Zaniklé budovy bezprostředně navazující na dnešní východní křídlo měly patrně cihlovou podlahu, jejíž relikty se dochovaly. Nižse se objevila i silná (cca 1 m) kamenná zeď z velkých balvanů místní droby na maltu. Základové spáry nebylo dosaženo.

Archeologický materiál získaný při výkopech je takřka výhradně novověký, místy téměř současný (útržky PVC, kelímky od potravin, prázdné náplně od propisovacích tužek atp.). Jen výjimečně se objevil středověký střeš jako reziduum.

Další sondy (S4–S6) byly vzhledem k plánovaným výkopům pro budoucí WC položit i v interiéru, konkrétně v místnosti spojující původní východní křídlo se sýpkou. Výzkum zde probíhal v novověkých souvrstvích, vzniklých nejspíš stavební či demoliční činností. Četně se vyskytovaly cihly a jejich zlomky, velké kameny se zbytky malty, úlomky okenního skla atp. V keramickém materiálu převažuje novověké zboží, podíl středověkých zlomků však není zanedbatelný. Výhradně středověká kulturní vrstva nebyla zaregistrována.

Křížová sondáž zachytila základy vnitřního členění celého prostoru. Pod odstraněnou betonovou podlahou a podpovrchovou vyrovnávkou se objevily dvě příčné zídky orientované přibližně ve směru S–J, které celou místnost dělily zhruba na třetiny. Jejich základové spáry bylo dosaženo v cca 2 m hloubce.

ky v podložním šterkopísku, a jak se zdá, vymezovaly nějakou suterénní místnost, snad sklípek.

Zámek Hlučín. Kostelní ul. 4. Novověk. Dlažba. Záchranný výzkum.

V rámci úprav zámeckého areálu před zprovozněním severního křídla (zřízení knihovny a literární čajovny) došlo v průběhu listopadu 2004 rovněž k úpravám části nádvoří (NPÚ Ostrava akce č. 93/04). Byl odstraněn souvislý asfaltový povrch s podkladovou vrstvou makadamu o síle místy až 30 cm včetně vrstvičky zeminy pod ním. Ta ležela přímo na starém dláždění z říčních valounů v pískovém loži, respektive jeho reliktech, neboť množství inženýrských sítí, které nádvoří v průběhu posledních dvou staletí prořely, značně narušilo jeho celistvost. Ostrůvky dlažby byly před jejím snesením a předdlážděním bedlivě dokumentovány, neboť jsou důležitým indikátorem neporušených souvrství pod nimi – alespoň od počátku 19. století, kdy byla s největší pravděpodobností instalována.

Hana Teryngerová, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Résumé

Hlučín (Bez. Opava). Parz. N. 349/1, 4430/11, 4485/1. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

Hlučín (Bez. Opava). Schloß. Kostelní Str. 4. Mittelalter, Neuzeit. Schloss, Befestigung. Rettungsgrabung.

Hlučín (Bez. Opava). Schloß. Kostelní Str. 4. Mittelalter, Neuzeit. Schloss, Befestigung. Rettungsgrabung.

Hlučín (Bez. Opava). Schloß. Kostelní Str. 4. Neuzeit. Schloss, Pflasterung. Rettungsgrabung.

HODONÍN (okr. Hodonín)

Národní třída. Středověk. Novověk. Záchranný výzkum.

Záchranným výzkumem Masarykova muzea v Hodoníně se při pokládce optického kabelu mezi budovami městského úřadu v srpnu 2004 podařilo zachytit stratigrafii středověkého a novověkého vývoje města Hodonín. Místo nálezů v nadmořské výšce cca 166 m n. m. je na ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 34-24-02, určeno bodem o souřadnicích 458/336 mm od Z/J s. č. Přestože byla nálezová situace značně postižena již dříve uskutečněnými výkopy pro inženýrské sítě, bylo možno na některých místech ve stěnách výkopu i z nálezů keramických fragmentů z nich pocházejících, zvláště v místech současné fary, identifikovat, že na pískové podloží nasedala vrstva s nálezy druhé poloviny 13. století, tedy z období po založení města. Poté následovalo souvrství s nálezy 14. a 15. století s několika chromatickými anomáliemi o mocnosti cca 5 cm, tvořenými propálenou červeně zbarvenou vrstvou, na které potom navazovalo souvrství s nálezy 16. a 17. století. Do nich byl zahlouben z poloviny porušený objekt prizmatického tvaru, obsahující několik zlomků keramiky, zvířecí kosti a drobné kousky mazanice. Jeho dataci lze na základě fragmentů okraje a dna s hnědě glazovaným vnitřkem, podle části

nádoby se zelenou a žlutou glazurou a několika tuhovanými zlomky rámcově položit do 18. století.

Jaromír Šmerda, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé

Hodonín (Bez. Hodonín). Národní Str. Mittelalter. Neuzeit. Rettungsgrabung.

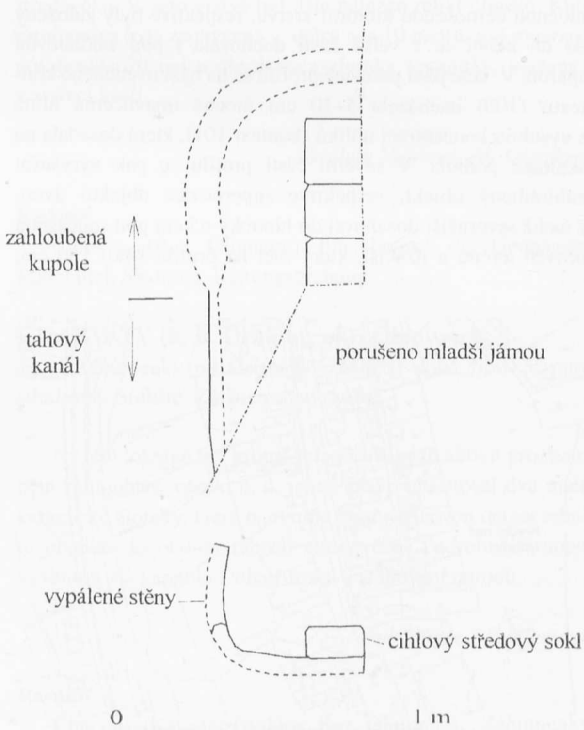
HOLUBICE (okr. Vyškov)

Dům č. p. 46. Novověk. Pec. Záchranný výzkum.

V červenci 2004 byla v obci Holubice, v zahradě domu č. p. 110 pana Franka, výkopem pro kompostovou jámu odkryta část pece. Její topeniště bylo původně zahloubeno do svahu a podélně rozděleno cihlovou příčkou, vybíhala z něj nejspíše původně dvojice tahových kanálů (obr. 7). Při začišťování se nepodařilo získat žádný datovací materiál. Pec byla ve východní polovině porušena mladším objektem; podle sdělení pana Franka bylo podobných pecí při zahradních úpravách porušeno ještě několik, a to v blízkosti dokumentovaného nálezů.

Chronologické a funkční zařazení nálezů je pro zlomkovitost zachycených situací problematické. Podle cihlové příčky pece je možné uvažovat o stáří středověkém, či spíše novověkém; zcela analogické pece odkryté v roce 1999 v obci Mokrá, č. p. 30, jsou materiálem datovány do 18.–19. století, kde jsou vzhledem k nálezům i situaci interpretovány jako povidlářské pece (Kos 2000). Podobná datace a účel se zdají nejpravděpodobnější i v případě pece z Holubice.

David Parma, ÚAPP Brno

Obr. 7. Holubice č. p. 46, novověká pec. Holubice, Kon. N. 46, neuzeitlicher Ofen